

f 350 000.<sup>1</sup> Wij veronderstellen dat er meer steun geboden is: naast het Solidariteitsfonds zullen er ook wel inzamelingen in kleine kring gehouden zijn. Bovendien werd geld ingezameld voor *De Waarheid*; dit blad bleef de belangrijkste manifestatie van de illegale CPN.

*De Waarheid* werd, gelijk reeds eerder vermeld, in hoofdzaak gestencild (soms zelfs in twee kleuren), maar het spreekt vanzelf dat de daartoe ingeschakelde stencilapparaten ook gebruikt werden voor het vervaardigen van pamfletten die soms een 'nationaal', soms een plaatselijk en bij uitstek actueel karakter droegen. De CPN bezat bovendien in de zomer van '41 in Amsterdam een geheime drukkerij. Deze werd in september ontdekt; volgens de '*Meldungen aus den Niederlanden*' waren er '*während der letzten Zeit*' 20 000 exemplaren van *De Waarheid* gedrukt, plus 20 000 pamfletten met oproepen tot stakingen en sabotage en 50 000 met oproepen tot verzet en tot demonstren op Koninginnedag.<sup>2</sup>

Het sprak vanzelf dat de inhoud van de pamfletten steeds bij die van *De Waarheid* aansloot. Hoe vaak het blad ook door arrestaties getroffen werd, het blééf verschijnen, zij het dat volgens schatting van Lydia Winkel het aantal exemplaren dat in circulatie kwam, van ca. 11 000 begin '41 daalde tot ca. 6 000 twee jaar later.<sup>3</sup> De scherpe vervolging waaraan de communisten blootgesteld werden, kwam in diezelfde periode ook in de inhoud tot uiting. Tot in de lente van '41 had *De Waarheid* zich onderscheiden door een vrij uitgebreide binnenlandse berichtgeving maar men krijgt uit de nummers die in de daarop volgende twee jaar uitkwamen, de indruk dat het correspondenten-apparaat goeddeels uit elkaar geslagen was. Dat maakte de taak van de hoofdredacteur niet gemakkelijker.

★

Paul de Groot, die in juli 1899 als Saul de Groot in een proletarisch milieu te Amsterdam geboren werd, had zijn jeugd in Antwerpen doorgebracht en was daar diamantbewerker geworden. Achttien jaar was hij toen hij aan het jeugdwerk van zijn vakbond ging deelnemen in het kader van een pacifistische actie. Met een grote groep jonge Antwerpse socialistten behoorde

<sup>1</sup> In '44 steeg dit bedrag tot f 500 000, maar daarvan was toen een aanzienlijk deel afkomstig van het Nationaal Steunfonds. (CPN: '*De Waarheid*' marcheert. *Wording en groei van de pers van de Nederlandse arbeidersklasse* (1949), p. 58-59) <sup>2</sup> '*Meldungen aus den Niederlanden*', 61 (16 sept. 1941), p. 4. <sup>3</sup> L. E. Winkel: *De ondergrondse pers 1940-1945*, p. 367.